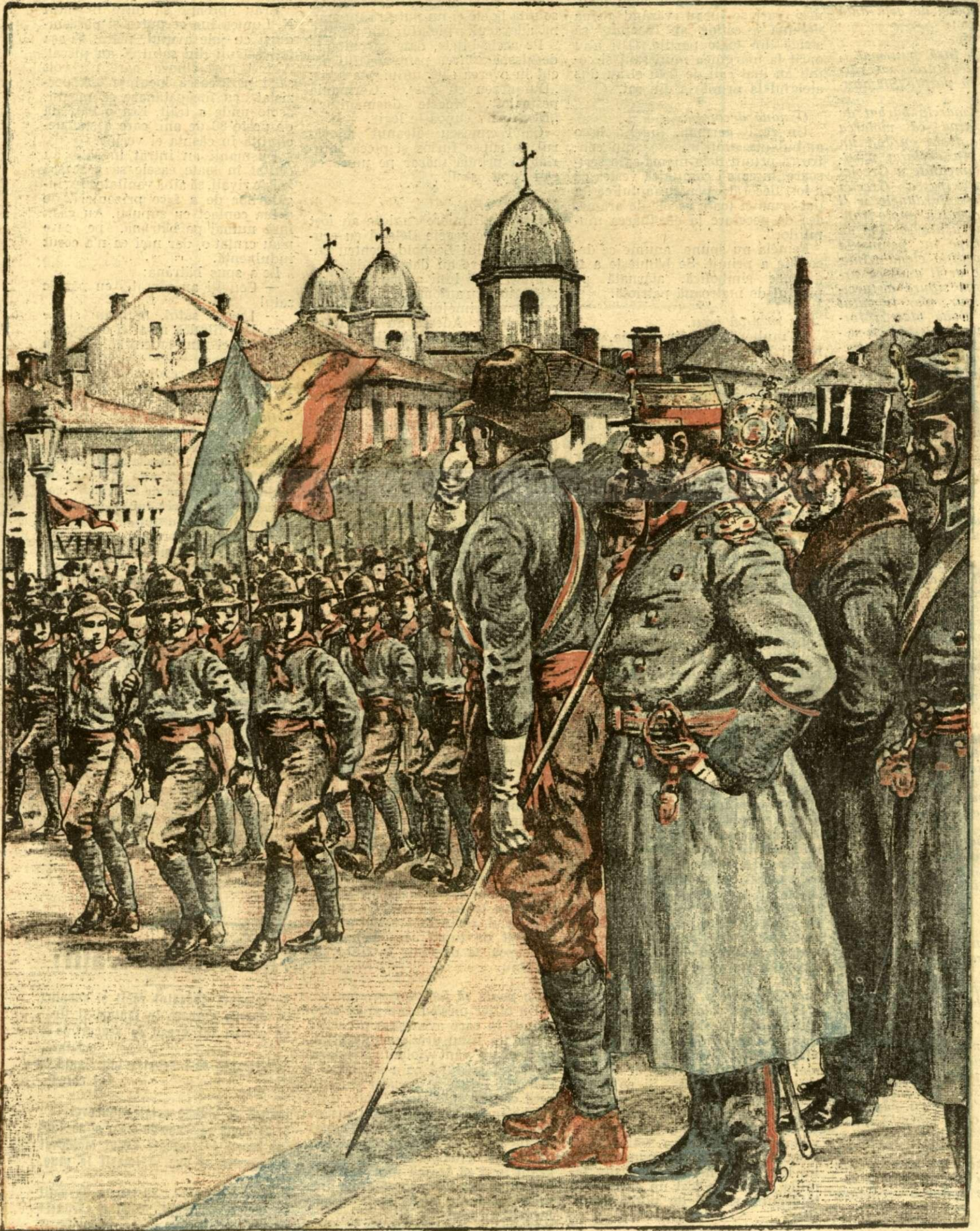

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL
L. I 2,60 ANUAL
Abonamentele se 'ac
numa' pe un an.

COLABORATORII ACESTUI NUMAR
Mestugean, G. Rotică, Victor Anestin, I. Foti, N. Mihaescu-Nigrim. C. Nicu-
lescu-Novaci, D. Iov, Dr. Birman-Bera, I. C. Vissarion, etc.

ANUNCIURI
Linia pe pagina 7 și 8
- BANI 20 -

A. S. R. Principele Carol primind defilarea unei cohorte de cercetasi.

Ecourile săpiământei

Chestia violarei Dardanelor de către flota franceză, după ce a alarmat timp de mai multe zile întreaga lume, acum a intrat într-o fază de acalmie.

Se pare că faimosul strămtor care apăra Capitala subredului imperiu turcesc, nu-i așa de ușor de cucerit. Asta nu înseamnă însă, că franco-englezii vor renunța la proiectul lor de a cuceri Constantinopolul. Din contră, flotele celor două mari puteri maritime, după ce au învins o bună bucată în strămtor, acum așteaptă forțe noi, spre a re-începe atacul, poate, de astă dată cu succes.

O altă chestie, însă, a urmat imediat tot în legătură cu războiul ce se dă la porțile Stambulului.

D. Venizelos, marele bărbat de stat grec, socotind că violarea Dardanelor va fi în curând un fapt îndeplinit s'a declarat partizan al intrării imediate a Greciei în acțiune. Participarea Greciei la războiul dela Dardanele ar fi de mare folos pentru anglo-francezii cărora le-ar ușura sarcina de a transporta trupe în peninsula Galipoli. O expediție elenă trimisă la Dardanele ar fi avut ca urmare înfrângerea sigură a turcilor, cari, de sigur, n'ar fi putut rezista la cele două atacuri formidabile de pe mare și de pe uscat. Grecia participând la un asemenea război și ieșind victorioasă în același timp cu englezii și francezii și-ar fi realizat, cu sacrificii relativ mici, idealul marelui Elade.

Tripla înțelegere, recunoscutoare, i-ar fi oferit în schimbul prețiosului concurs toate insulele, din Arhipelag precum și o bună parte din rânetul Aikin cu orașul Smirna.

Acesta era gândul lui Venizelos în momentul când își formula propunerea de intrare în acțiune a Greciei. Dar vezi că regele Constantin n'a fost de aceeași părere. Suveranul Greciei, fie din simpatii pentru Germania fie de teama unei intervenții a Bulgariei, a preferat să păstreze mai departe neutralitatea și s'a despărțit de cel mai ilustru dintre sfetnicii săi, marele Venizelos care i-a alus atâta glorie.

Noul cabinet grecese pare însă format din miniștri cari îmbrățișează vederile d-lui Venizelos și ca și fostul prim-ministru sunt pentru intrarea Greciei în acțiune. Se mai susține că cabinetul actual va fi de scurtă durată și că la apropiatele alegeri parlamentare, venizeliștii, deci partizanii războiului, vor avea o majoritate zdrobitoare.

Care va fi atâta acalmiea regelui Constantin? Rămâne de văzut.

Pe celalalte fronturi de bătăie nimic de semnalat. Luptele mari sunt atât de rare, în cât agențiile au început, din lipsă de noi-țări, să transmită zvonuri descrise de unor lupte de acum 15—20 de zile.

În față, la noi, publicul a trecut printr-o mic emoție în ziua rotării legii pentru proclamarea stărei de asediu. Emoția însă a trecut repede când s'a văzut că legea aceasta, care schimbă mult viața normală, nu se va aplica decât la nevoie. Acum, când nu sântem în război și nici în fața unor turburări interne, era și nefiresc ca să se aplice o asemenea lege drastică.

Mestugean.

Războiul anecdotic

Un tun luat de copii.

În desfășurarea unei lupte din Polonia, rușii au luat, dela germani un tun mare, fără să fi făcut sacrificiul unui om măcar.

Germanii se străduiau să așeze bateriile. Dintr'odată însă, lângă o mare piesă de artilerie căzu un obuz rusesc. Căii înspăimântați, o iau la goană în direcția armatelor ruse. Soldații germani au rămas cu brațele înecrușate, în fața unui atare fapt. Și tunul german era dus înainte spre trupele rusești. Pe drum, câțiva copii polonezi, cari se jucau, văzând goana nebună a cailor, au început să strige din toate părțile. Căii s'au oprit la marginea unui șanț și copiii au luat caii de frâu și au dus alelajul la primăria din sat.

O nouă decorație.

Un rănit german, îngrijit la o ambulanță dintr'un oraș din centru, a primit dela mamă-sa o scrisoare, în care-i comunică vesela că a fost decorată, pentru faptul că „a dat armatei toate vasele de aramă, așa de necesare la efectuarea munițiilor”.

Femeia nu spune anume ce decorație a primit. Se bănuiește a fi o cruce simbolică, atârnată pe pieptul de matroană patriotă.

Ca să aibă bani.

În multe locuri din Belgia, germanii așează cutii de scrisori cu scrisori adresate cetățenilor din Bruxelles, Liège și Anvers, mai pun acolo și ziare, oprite. La călva timp, după aceasta, germanii se duc direct la casele celor, ale căror adrese le știu, că au primit scrisori și ziare și-i percheziționează. Negreșit, că găsească și zărele oprite și scrisorile, în care se spun lucruri contra germanilor, dar de cari nu pot fi răspunzători cei ce le-au primit.

Germanii însă condamnă la amenzi considerabile și executarea treburilor să se facă imediat — altminteri arma încălecată își împlinește misiunea.

La castelul dracului.

Între locurile mălășinoase dela Festubert, este o fermă veche, ruinată. Oamenii deprinși au spus „Castelul dracului”.

Altădată, spun ei, în castelul acesta, un singuratic sedea aici și se îndeleticise cu vrăjitoria. Și dacă iarna, castelul acesta epusiu definitiv, primăvara e locașul pisărelor.

Soldații germani au trecut pe lângă castelul dracului și n'au descălecat măcar o salvă în aer. Au înaintat infanteriștii germani și pe când cântau un drum mai lesnicion prin mlaștini, se pomenesesc cu o salvă bubuind la spatele lor. Abia au avut timp să privească înapoi și o a doua salvă răsună. Pe când își mușcau buzele, că au fost indiferenți față de ruginatul castelului grindina de gloanțe l-a amestecat în mlaștine.

Întâi sobriet și pe urmă tută.

Sotia unui soldat francez a scris soțului său, că de o lună a născut un copil, pe care l'a botezat cu numele tatălui. Căci zice femeia: „Tu n'ai văzut coilul încă, dar îți seamănă foarte mult. Și ce nume i-ai fi putut da, decât numele tău, căci cine știe, dacă soarta veșică să te mai întorci, jertfindu-ți viața pentru Franța, trebuie să avem în casă mereu iccana numelui tău, ca să ne spună că din familia noastră a fost un erou, care totdeauna să fie de pildă urmașilor”.

Iar soțul îi răspunde:

„Să ne trăiască copilul. Aș voi să-l văd. Dar suntem angajați serios în lupte și nu mi-e permis să

fiu cuprins de un dor familiar, când dorul cel mai profund este triumful nostru al tuturor”.

Biletele.

Un țaran francez din regiunea invadată de germani, nu mai ră-măsese cu nimic din toată gospodăria lui. Ba mai avea niste „bilete”, pe cari săteanul le poartă cu sfîntenie, păstrându-le ca pe o comoară prețioasă.

Întrebat de un ofițer francez, ce sunt acele bilete, săteanul să hotărăște să le arate. Ofițerul le ia, se uită la ele și nu putu să nu spună adevărul, bietului om păcălit.

Pe acele bilete, date ca chitanță de despăgubire, pentru jaful făcut în averea săteanului, sta scris: „Dumnezeu cu noi”, „Germania peste tot”, „Moarte dușmanilor”, „Nevoia nu cunoaște legi”.

Când cunoscă săteanul adevărul, le rupse furios și plecă infuriat să prindă măcar pe unul, ca să-i rupă capul.

Femei eroice.

Doi infirmiere engleze au fost decorate de regele Belgiei cu crucea ordinului Leopold, pentru curajul de care au dat dovadă.

Timp de 5 luni aceste femei au străbătut cu automobilul, punctele cele mai primejdioase de pe frontul belgian. Adesea au scăpat ca prin minune din mâinile dușmanilor, întrebându-i toate victoriile cu patință.

Altădată, fiindcă nu erau oameni destui cari să transporte pe răniți, făceau serviciul acesta de a lua în spinare pe bolnavi, ducându-i de pe câmpul de luptă, la ambulanță.

Într'un moment, surprinse de un detașament inamic, pe drum, automobilul fiind stricat, au vorbit în limba germană, reproducind versuri din Heine și laudând sentimentul de umanitate al poporului german. Inamicii s'au înduioșat și le-au lăsat să-și continue îngrijirile față de bolnavii lor.

Ejectele vanității.

Un soldat austriac, la începutul războiului dăduse probe evidente de energie și curaj. Era însă nemulțumit de situația lui de simplu soldat; ar fi voit să înainteze cât mai repede în grad. Făcu ce făcu și plecă dela front, după ce arsesese grija mai întâi să-și coasă la mână galoane de sergent. Ajunse în sfârșit acasă și aici povesti cu mare înflăcărare isprăvile sale eroice, care-i adăseser gradul de sergent.

Printre altele, povestea cum într'o luptă din Carpați, după ce comandantul lui fu mort, a dus la izbândă pe camarazi.

Consătenii lui erau încântați, că unul de-ai lor era așa de viteaz. Care nu le fu mirarea însă când a doua zi, eroul fu legat și dus pe câmpul de luptă să-și primească pedeapsa ca dezertor în timp de războiu.

Ce poate să facă un aviator.

Un ofițer plecă într'o zi cu acroplanul în care avea șase proiectile.

Era un timp urât, noapte vijeliasă și un vânt violent. Aviatorul s'a urcat și după ce a străbătut o distanță bună, a aruncat un proiectil asupra unui loc, unde după ceiace putea să vadă el cu instrumentele optice, părea să fie o secție de muniții. Violența detonărilor a fost groznică. Ofițerul se grăbi însă să treacă mai departe, iar în urma lui proiectoarele inamice luminau parcă toată atmosfera dinprejur.

Un proiector îl îmbracă într'un mănunchiu de lumină. Ce să facă? Manevrea numai decât o scoborire vertiginoasă. Jos însă erau pe

teritoriul inamic trupe. Le văzu aviatorul și asvărli un nou proiectil și pe urmă altul. Acestea s'au trezit și pe dată au început o descărcătură de mitralii.

Aviatorul se înalță iar, sus însă vântul îl împiedică să mai fie stăpân pe direcția, ce voia să urmeze și s'a lăsat în voia soartei.

Trupele de jos însă continuau să-l urmărească zadarnic cu proiectoarele.

Moartea bătrânului.

Dușmanii înaintau cu violență și îndărăre în Belgia; pe unde treceau nu mai rămăneau urme de o fostă viață de oameni gospodari.

Erau aproape să intre în satul X. Lumea lua ce putea și părăsindu-și cu jale avutul, pleca. Și-așa toți sătenii din satul X au plecat. A fost însă cineva, care n'a voit să-și părăsească locuința. A rezistat cu încăpățănare să moară, acolo unde a trăit. Era o bătrână de peste 80 de ani, care a stat neclintită în căsuța ei vechie.

Dușmanii au intrat în sat, au căutat în toate casele să găsească niște rivali, să aibă vanitatea învingătorilor de a face prizonieri, de a lua contact cu supușii. Au găsit însă numai pe bătrână, pe care n'au cruțat-o, dar nici ea n'a cerut indulgență.

Le-a spus bătrâna:

— Ceilalți au plecat, eu păzeșc satul.

— Luând satul, te luăm și pe tine. Dar fiindcă ne-ai fi o povară, rămâi aici încercimă. — I s'a răspuns.

Un gloanț de revolver a doborât-o la pământ.

Infanteristul.

Cum s'a sunat mobilizarea, s'a prezentat la regimentul lui din Nantes, ca simplu soldat. Lăsase arasă nevasta și 2 copii, fără alte mijloace de trai, de cât suma de 30 franci economisită din munca lui de foaist.

Aparit cu regimentul în Arroune, unde fu citat în ordinul de zi și decorat pentru curajul său de a fi luat un număr de muniții de la inamic. Ajuns caporal, cere azilnic să fie trimis în patriă. Într'o zi i se dete însărcinarea să arunce într'un tranșeu francez, o proclamație, anunțând, că rușii au făcut un mare număr de prizonieri. El s'a urcat pe munișia tranșeului german, verii chiar-amnților, îndemnându-i să se retragă. Altă dată fiind de sentință într'un avampost, fu surprins de un detașament inamic. Infanteristul nostru, — Be-betty — profitând de întinerie se lăra într'un șanț din apropiere, unde s'a pitulat fără să fie descoperit. Așteptă aici până dimineața când s'au năni din groapă și o lăcă fugă până la camarazi lui, pe cari-i înștiință, că trupe inamice sunt în apropiere. Francezii au venit, s'a început lupta și au fost victorioși.

Lui Debatty i se dete crucea de onoare.

Ne chiamă frații!

Ne-așteaptă Ardealul robit și suspina
Că hoarde barbare în lanțuri îl țiu
Că gloatei lui Arpad de veacuri se
'nchină...
Ne-așteaptă să-l scoatem din lanțuri
și chin!...

Indură și plânge cetatea Sucevei
Și-așteaptă să scape de-amar și de jug.
Din morți se trezește Eroul Moldovei
Și-l dornic să pue vrăjmașii la plug.

E clipa cea mare!... Să trecem Carpații
Cu mic și cu mare, făcând și cărușii
De-acele din lanțuri ne chiamă iar frații
Să ștergem hotarul trușășilor munți.

Al. A. Mestugean

Convorbiri științifice

Viața unui matematician celebru

Sunt oameni ale căror merite nu sunt cunoscute de cât după ce au murit, ba trec chiar zeci de ani după moartea lor până să li se recunoască prinusul ce l-au dat pentru progresul omenirii. Un asemenea om a fost Evariste Galois, un nume care dacă nu e popular, cauza e dor faptul că Galois s'a ocupat numai cu o ramură a științei înțeleasă și cultivată de prea puțini: matematica pură.

S'a născut în 1811 și semăna mamei sale, o femeie cu energie, cu apucături bărbătești, o impulsivă. A învățat la liceul Louis-le-Grand din Paris și din cursul inferior chiar s'a trezit cu patina pentru matematică. Știa mai mult de cât profesorii săi, care nu-l înțelegeau. Noroc că a dat peste un profesor numit Richard, care a recunoscut superioritatea acestui elev extraordinar.

Abia avea 17 ani, când a dat marelui matematician Fourier o notă asupra ecuațiilor.

Cu toată știința lui, a căzut însă la examenul ce l'a dat la școala politehnică, se spune că n'a fi voit să răspundă, pe motiv... că i s'a pus o întrebare prea ușoară. A fost primit însă la școala numită preparatoare. Toată viața a fost nenorocos. Voia să concureze la un premiu al Academiei, scrisoarea de mare valoare și o dete lui Fourier. Acesta muri puțin timp în urmă și manuscrisul fu pierdut.

Din diferite motive, Galois părăsește școala și deschide un curs liber de algebră și în același timp începe să facă politică republicană, ceea ce pe acea vreme însemna politică revoluționară, căci era rege al Franței, Louis Philippe.

Scrisese încă o dată manuscrisul pierdut și-l dete altui matematician celebru, lui Poisson, dar acesta i-l dete îndărăt, adăugând că n'a priceput nimic. Galois, care moștenise revolta mamei sale se aruncă în politica revoluționară cu totul, ba fu și arestat pentru că pronunțase niște cuvinte insultătoare la adresa regelui.

Mai avea și alt necaz. Era îndrăgostit de o femeie, despre care, unul dintre biografi lui Galois, după care iam aceste notițe, d. Robert d'Adhémar, spune că era „mai mult de cât vulgară”. Două-trei zile după ce a fost eliberat din închisoare el s'a lăsat în duel pentru acea nenorocită și a fost omorât. Glonțul îi provocase o peritenită: n'a mai trăit bietul Galois.

Înainte de a muri, a transcries câteva note matematice, care au și rămas și a scris scrisoarea următoare:

„Rog pe patrioții, prietenii mei — se adresa tuturor republicanilor — să nu-mi impute că am murit pentru altceva de cât pentru țară. Mor victima unei infame cochete. Adio. Avuam viață destulă pe care să o închin bibelui public. Fert pe acei care m'au omorât, ei sunt de bună credință”.

Știa bine că va fi omorât în duelul pe care trebuia să-l aibă a doua zi și așa a și fost.

Toată opera lui Galois nu cuprinde mai mult de 40 pagini, dar teoremele găsite de el au dat naștere la multe alte cercetări. Ceea ce pierduse Fourier, ceea ce n'au voise Poisson să priceapă, era o operă de geniu în matematică. A murit în 1832, dar abia în 1846 Liouville a strâns la un loc comunicările lui Evariste Galois publicându-le pentru a fi cunoscute de toți cei care se ocupă cu studiul matematicilor înalte.

Abia însă în 1870, adică aproape 40 după moartea lui Galois și-au dat seamă toți de comoara matematică ce rămăsese de pe urma unui tânăr cu viața zvânturată, mort în vârstă de 21 ani!

Un matematician modern spune că,

Generalul Ricciotti Garibaldi, fiul marelui Garibaldi și comandantul legiunii voluntarilor italieni din armata franceză

„puține teorii dau o emoțiune estetică așa de puternică, ca aceea a lui Galois”.

Cât de folositoare ar fi fost progresului omenirii o viață mai lungă a lui Evariste Galois! Ostwaldt l'ar clasa de sigur printre învățații ziși botezați de el romantici, în opoziție cu cei clasici. Dar în acest caz, după Ostwaldt Galois ar fi dat tot ceea ce putea să dea, iar operele care ar fi urmat, nu ar mai fi putut fi la înălțimea celor dintâi.

Victor Anestin

Pe 'nserate

— „In grădina dela stradă
Văd o roză singurică. —
Măică-ta, copilă, spune-mi.
De tâlhari nu are frică?”

— „Mama 'n casă totdeauna
Bucuroasă povestește
Când la roza din grădină
Vr'un drumeț mai lung privește”.

— „Cine însă trece sara
Și o vede nu se îndură
Să se ducă și s'o lase:
Spune-l mamei că i-o fură”.

— „Gardurile la grădină,
Nu le vezi ce nalte-s ele?
N'are mama nici o frică
De drumeți cu gânduri rele”.

— „Ca să rump'o floare, hoțul
Gardul cel mai nalt îl sare,
Spune-l mamei să-și păzească
Ademenitoarea floare”.

— „Chimpi atâția are roza
Pentru mâna îndrăzneală:
Cine-o rumpe, alte garduri
Nu mai sare în viață”.

— „Nu-l atât de dulce prada
Dacă nu-l simți și amarul:
Spune-l mamei s'o păzească
Că pot fi și eu tâlharul”.

G. Roticiă

CRITICA LITERARĂ

de I. FOTI

Sainte-Beuve scria acum vre-o jumătate de veac: „criticul prin el însuși nu face nimic și nu poate nimic. Critica cea bună nu poate să-și desfășoare acțiunea de cât în înțelegere cu publicul, — aproape în colaborare cu acest public. Aș spune de critică că e secretarul publicului, dar un secretar care n'așteaptă ca alții să-i dicteze, ci ghicește el însuși, descurcă și cuprinde în fiecare dimineață gândul tuturor”.

Dar descurcând și coprinzând gândul tuturor nu faci opera celor mari scriitori? Și cât spirit, câtă finețe, ce bogăție sufletească n'a împrăștiat Sainte-Beuve în scrierile sale! Ce comori de psihologie profundă, ce cugetări putentice nu ne dezvăluie critica sa asupra epocilor literare și a artiștilor pe cari li studiază.

Astfel numai critica a atins înaltele domeni ale artei.

Sainte-Beuve e mai subiectiv, judecă mai luminoasă individualitățile artistice, pe când Taine este istoric. Pentru acest din urmă critic, orice producție a spiritului este condiționată de o anumită epocă și de o anumită atmosferă.

Deci opera de artă va fi judecată ca orice eveniment sau întâmplare a istoriei — voi lua în considerare rasa, locul nașterii, epoca, și mă voi ocupa mai puțin de predispozițiile și calitățile particulare și de evenimentele din viața artistului. De aci critica literară ale lui Taine vor rămâne ca operă de istoric. Considerațiunile asupra epocii, influența vremii capătă o atât de covârșitoare înțâetate, în cât artistul analizat, la Taine ne apare ca un incident luat ca model spre a ne explica tendința oratorică a veacului al XVII-lea, învâlmășala romantică a secolului trecut, etc.

Dar ceea ce Sainte retușează în psihologia individuală, Taine explică în ordi filosofice obiectivitatea cazului social. Unul completează pe celălalt.

Adevărul este că ori cum a privi viața, ori ce concepțiune mi-aș face asupra spiritului omenesc și a producțiilor sale, în calitate de critic mă pui în evidență pe mine. În cea mai obiectivă operă de artă, caută pe artist. În orice scriem, dacă vrem să rămărem artiști, facem propria biografia și o clipă de ne-am identifica. Nu putea es din noi, dar microcosmul nostru și o clipă de ne-am identifica cu ceea ce simte sau vede un animal oarecare, miopizmul ar dispărea, am vedea în alte culori lumea, am fi mai obiectivi. Astfel ne-ar pieri marile noastre mizerii, amorul propriu, vanitatea și, mai presus de toate, înuzia de a ne crede ceea ce nu suntem, de a fi ceea ce în realitate suntem, o biată ființă ca oricare alta, în dest nemărginit univers, bine înțeles, cu o istorie, cu o evoluțiune a noastră, cu o constituție aparte, care ne permite, probabil să fim ceea ce nu sunt alte vietuitoare.

Artistul ca și criticul nu pot perta acest nume de cât ca individualități constituite. În special criticului i se cere o pregătire uriasă. Critica este cel din urmă din produsele literaturii. Au trebuit trei secole de producțiuni literare fără pereche în literatura franceză ca să apară un Sainte-Beuve, sau un Taine. Aceștia în afară de talentul lor mare, au avut o cultură științifică extraordinară. Așa se explică nepretuita valoare a operei lor. Taine și Sainte-Beuve au făcut enciclopedia secolului trecut; au rezumat tot ceea ce ne-a frământat, tot ce am simțit, tot ce am conceput ca ideal într-una din cele mai fecunde și ai strălucitoare epoce ale spiritului uman.

După întemeietorii ei, critica este operă de artă. Ca să pricepem un secol, o operă de artă, trebuie să studiem bine istoria celui secol, moravurile, viața individuală ca și cea socială a artiștilor.

Pe urmă trebuie să admitem, a să fim drepti, punctul de vedere al artistului, concepțiunea lui asupra artei, mijloacele de limbă, de cari dispunea pe acele vremuri; în sfârșit făcând psihologia individuală și cea socială să comparăm valoarea operei sau a personalității artistului cu producțiunea literară a timpurilor în cari scriem.

Privită astfel, critica ia proporțiuni, pe care numai anumite spirite largi și comprehensive pot să le înțevadă. Nu umerii oricui pot să poarte sarcina ce se cere la studiul unei literaturi întregi sau a unui mare artist.

Un criteriu estetic cari ar sta la baza oricărei judecăți juste ar fi simpatia criticului pentru toate producțiunile de artă. Dar aci ne izbim de o mare greutate: oare ceea ce-mi place mie sau nu-mi place mie este criteriul adevărului? Dacă adevărul, așa cum îl definește Henri Poincaré, consistă în intuiția imediată a realului, cum pot ști că judecata mea este dreaptă sau falsă, pe baza unei emoțiuni dulci, a cărei cauză poate să provie din altă parte, de cât din opera de artă însăși?

Având anumită cultură, adăpându-ne la modelele eterne ale frumuseții, cultivând și exersând veșnic spiritul nostru, numai așa ne putem apropia de părerea cea mai dreaptă. Așa că, tot în noi, în valoarea noastră individuală, stă și criteriul unei judecăți drepte.

O constatare: o nobilă operă de artă, nu e de cât produsul unui suflet nobil spunea undeva Goethe. Mulți n'au putut să dea, din diferite cauze și împrejurări, ceea ce marea lor inimă ar fi putut să dea. Inși personalitatea lor rămâne. Opera de artă ca și critica nu poate fi de cât opera unei individualități. Nici o canalic. În istoria literaturilor n'a fost

1) Compară cu prefața din *La vie littéraire* a lui Anatole France.

capabilă să scrie un rând sau un vers frumos.

Un ultim cuvânt: vom avea dar ca încheiere această frumoasă definiție:

„Spiritul critic este de felul lui învinșant, ușor, mobil și comprehensiv. Este ca un rău mare și împedează care scrie și se desfășoară printre opere și monumente ale poeziei, ca și cum ar șerpui și s'ar desfășura în jurul stâncilor, cetăților, în jurul colințelor presărate cu vii, în jurul poezilor împădurite care se întind de-a lungul malurilor sale. Pe când fiecare obiect al peisajului rămâne înțepenit la locul său și se simținește foarte puțin de ceea ce-l înconjoară, fiecă turmă feodală disprețuiește vâlcea, fie că vâlcea nu știe de colinț, râul merge de la unul la altul, le scaldă aceste obiecte fără să le facă rău, le îmbrățișează cu apa lui vie și curgătoare, le înțelege, le reflectează, și când călătorul e curios să cunoască și să viziteze aceste, situri variate, râul îl ia într-o barcă, îi poartă fără zguduiri și îi dezvoltă în mod succesiv, toată priveliștea primenitoare a cursului său.”

Trei sonete

I
**Aș vrea să alerg... să cad la pieptu-ți iară,
 Să te sărut cu dor ca'n seara ceaă,
 Când mână'n mână străbăteam alea
 Și ne-am oprit pe băncă solitară.**

**Me surădea cu licăriri de pară
 Min cerul înstelat Cassiopea.—
 Am strâns la piept și-am sărutat femea
 Ce-mi stăpâna a viselor comoară.**

**Aș vrea să alerg... Mă doare depărtarea
 Și foarte deopotrivă-mi par străine:
 Și lumea, și pădurea, și cărarea.**

**Aștept să vie ziua sfântă care
 Mă va aduce iarăși lângă tine
 Să-ți cad la piept în mută adorare.**

II

**În seara asta blândă, parfumată,
 Trimesu-ți-am pe-o rază dela lună
 Pribeagu-mi dor soție ca să-ți spună
 Iubirea mea aprinsă și curată.**

**Iar când la geamuri luna o să-ți bată
 Și va 'mplieti în părul tău cunună
 De raze, — apoi va porni s'apună,
 Deschide larg fereastra luminată!**

**Din tortu-aprins al razelor culege
 Pribeagu-mi dor, — atunci vei înțelege
 Cum prefutindeni sufletu-mi te cată.**

**Tu dă 'ntr-o parte stururile grele
 Să te sărute gândurile mele,
 Mireasa mea de-apururi adorată!**

III

**Se-aprind lumini de stele în largul zării
 Și lese luna plină să ne vadă, —
 O, lăsa-ți gura, gurli mele pradă
 Și millocui în lanțu 'mbrățișării.**

**Potop de raze peste noi să cadă
 În clipa asta sfântă a 'nserării, —
 Să te topească în pară sărutării,
 Cum se topește-un flutur de zăpadă.**

**Curate ca și visurile noastre,
 Flori albe telul peste noi să cearnă,
 Iar din înaltul bolților albastre**

**Mănușchi aprins de raze aurite
 Învăluindu-ne, să logodescă
 De-apururi două suflete iubite.**

C. Niculescu-Novaci

Vânătoare de lupi

de N. MIHAESCU-NIGRIM

Eram de vreo paisprezece ani. De câte ori veneam dela pension în vacanță, de era vară, de era iarnă, marea mea patimă era vânătoarea. Pușca, pe care o am și astăzi, ieșea din ascunzătoarea ei, o ștergeam bine, o ungeam, îmi făceam cartușe cu trei-patru feluri de alice, după mărime, scriam pe ele cu câte o inițială cam pentru ce fel de vânat erau, cum de pildă M=mierle, E=epuri, V=vrăbii, L=lupi, și o ștergeam prin vii, prin crânguri, uneori singur alte ori însoțit de „vistanțoiul” meu, cum i se zicea pe atunci unui băiat de țaran, de aceeași vârstă cu mine, botezat de tată-meu, după numele unui copil al lui mort de mult, Iancu.

Cartușele de epuri și rele de lupi se învechiseră. Niciodată nu potușom împușca un epur, o vulpe, cu atât mai puțin un lup. Dar mare dorință aveam să ucid un lup. Mi 'nchipuiam ce fâlos aș fi scoborit din deal tărând după mine gogeamete lup. Iar intrând pe poartă m'aș fi omflat în pene și l'aș fi arătat la toți.

— E mare, nu-i așa? L'am ucis... Eu l'am ucis. Și știi cum? Uite-așa și așa!

Și aș fi povestit cu amănunte înfloritoare toate peripețiile prin care aș fi trecut: sosirea lui tăcută, cu gura mare, cu ochii pătrunzători, cu coada stufoasă, emoția mea când l'aș fi văzut, teama că nu l'oi înmămeri bine... Că auzisem că lupul rănit e foarte rău, se întoarce la vânător și-l sfășie...

Apoi ochirea, aci aș fi întins mâna strângă înainte, cea dreaptă aproape de obraz la ochiu și cu o voce zguduitoare, scurtă aș fi izbucnit: bang! Lupul, rănit de moarte, drept în inimă, ar fi căzut deodată, mușcând fioros din pământ. După aceea, plin de satisfacție, dar și îngrijat că poate nu e încă mort, m'aș fi dus spre el cu pușca întinsă, la ceu dintâi mișcare să mai trag un foc, l'aș fi lovit cu patul puștii în cap, ca să văd dacă se mai mișcă și l'aș fi luat de coada lui mare, păroasă și l'aș fi târât spre potecă, lăsând o dâră de sânge în urmă.

Ei, mare lucru să împuși un lup, mai ales pentru un băiat de paisprezece ani.

De câteori rătăceam cu pușca prin crânguri și vii și vedeam vreun câine mai mare de departe, mi 'nchipuiam că e lup. Și l'cehiam, fără să trag, numai din marea poftă de a împușca în sfârșit un lup. A! îmi ziceam eu, cum te-aș mai culca la pământ! Dar vremea trecea și lupii habar n'aveau să-mi iasă în cale ziua nămlaza mare. Iarna mai rău mi-aprindeam dorința când vedeam prin vii urmă de lup pe zăpadă, urme adânci, late, rari, ca de-an fuga făcute.

Într-o iarnă prin Ianuarie, aproape de Bobotează, finu, Iancu vine la mine.

— Săru' mâna, nășicule.

— Bună ziua, fine.

— Am venit să-ți spu' o vorbă.

— Spune!

— Vrei să mergem deseară la pândă de lupi?

Deodată parcă mi crescu inima și-i răspund:

— Mai e vorbă! Unde?

— Pe vale la Stambuliu. Azi am fost la pădure și-am trecut pe-acolo. Am văzut urme. Vine lupu'n sat de vale după porci, după oi. Mare mi-nuie dacă nu l'am împușca. Și trebuie să fie mare, grozav.

— Ce spu' tu, fine!

— Ei, nășicule, să vezi matala urmele pe zăpadă, — parcă-s de urs. Uite atâta suat, cât podu' palmii!

— Bre! Da' trebuie să fie mare grozav!

— Ce spu' eu! Nici n'am văzut așa urme... Să mergem acum să ne facem ascunzătoarea. Să nu ne vadă, că e lună la noapte, și deseară să urcăm la deal, să ne ascundem acolo, să pândim.

Îmi pusei cismele cu ciorapi de lână, îmi luai căciula și paltorul, puscă o dădui lui, că fără ea nu plecam niciodată, câteva cartușe în buzunar și... la drum. El mai luă și un toporaș să taie crăci pentru ascunzătoare.

Valea lui Stambuliu, pe unde trece și azi o apă împede și tăcută printre tăpșane de mușchin și frunză putredă, plină de nucii hătrâni, meri, tușșuri, alunis, departe via noastră de via răposatului Stambuliu din Buzău.

Acolo era totdeauna vânat. Epuri, vulpi, dar mai vârtos toamna mișunau în șuere mierle, sturzi, cocosari, gâște și alte păsări ale cerului. Acolo mi-am petrecut multe ceasuri din viața mea. Mai târziu, când mi s'a deschis sufletul altfel în fața frumuseților naturii, mă duceam singur, mă așezam la umbră vară și ascultam susurul ușor, deabia auzit al izvorului ce curge ascuns pe sub crângile plecate ale alunșului de pe margini. Nici prin gând nu-mi mai trecea să împușc vreo mierlă care scornonea pe aproape prin frunzișul putred. Mă întindeam pe spate, pe iarbă și ascultam dus pe gânduri. Adânc mă pătrundeam în suflet marelui mister al naturii. Și mă trezeam oftând după ceva necunoscut... iar primăvara când începeau privighetoriile, acolo să mă fi căutat, că mă găseau pe marginea izvorului, iarăș singur că așa mi-a fost și firea și soarta. Ascultam pierdut, și mă simțeam doborât de măreția naturii a cărei mișcare de viață și energie, de un dor către ceva mare, nepătruns, răsună tainic în picurările cristaline ale privighetorii. Când seoseam acasă parcă eram beat. Nu mai vorbeam cu nimeni ceasuri întregi, mă înfundam în ea să și cântam cu flautul.

Afară ger de crăpau pietrele. Zăpada scârțâia sub cismă, strălucitoare sub lumina vie a soarelui. Aerul rece ne înțepa obrazul. Din gură ne ieșeau suluri mici de aburi. Pe nița dintr-o vii, pe care din dreapta și din stânga se lăsau ramuri desfrenzite de ulmi și meri sălbatici, noi urcam vorbind.

Vorbearm despre lupi. Toate poveștile grozave din lume cu lupi, mi le spunea finu Iancu. Când am ajuns la via noastră mîntea era năpădită de tot felul de întâmplări înfloritoare, iar trupul înfierbântat de urcat.

Am luat-o prin vie, am trecut dincolo spre vale pe pârleaz, și am chibzuit unde să ne facem pândă. După ce ne mișunavăm de urmele nămlazate de epuri și de lupi cari tăiau poteca în toate chipurile... Am ales un bolovan mare, sub un nuc bătrân. Cu toporașul a tăiat ici colo câteva crăci de tuș și de alun, le-a pus pavăză drept piatră lângă care steteam eu, arătând lui finu unde să pună ramurile până să nu mai mă vadă. Din când în când scoteam

Soldați tirolezi în reconaștere prin munți.

1) Sainte-Beuve, Pensées de Joseph Delorme.

printre vârfulurile crăcilor țeava puștii, o îndreptam când spre un tuf, eșind spre altul, închipuindu-mi pe unde are să sosească lupul. Nici prin cap nu-mi trecea că lupul putea să vină din spate și să se repedească la noi să ne sfășie. După închipuirea și derința mea, el trebuia să vină din vale, dela gâră, să ne iasă în față, drept în blaia puștii. Iar eu să-l văd pe lună, mare, mișcându-se alături umbra lui și mai mare, pășind rar cu botul lung întins, cu ochii scântecători în puterea nopții, până mi-o veni bine să trag drept între ochi, să-l răpun dintr-o dată.

— Gata, mășicul? Ce zici?

— Gata, fine! Hai să mergem! Descară când o ieși luna să fim la pândă. Dar, știi ce? să nu mai spunem la nimeni. S'aducem lupu împuscat deodată așa.

— Bine zici! Ce-o să se mai mire nașu al bătrân!

— Da, zic eu, n'o să creadă că l'am împuscat eu.

— Las' că-i spui eu cum l'ai împusca.

Flocarăm. Când ne văzu mama intrând pe porțile dinspre uliță, eu pușca la umăr, începu să rădă de noi, că ne vedea cu mâna goală.

— Ei, zise dânsa, să pui la foc zeamă de varză? Unde-i epurele?

— I'am lăsat să mai crească, zisei eu.

— Ei, aș! Dacă ar fi orb să stea așa, înaintea voastră! Ce voi sănteți vânătorii! Plecați așa „câine surd la vânătoare”, nici tu, copoi; nici tu, ogar... cu ce crezi tu că se scornește epurele?

— Păi dacă nu vrea tata să mi cumpere unu, de!

— Ei, el când era tânăr, avea copoi, ogari... Când pleca la vânătoare era o lălfăială de câini în curte, de-ți plăcea. Voi plecați așa... Halal de voi!

Eu făcui semn lui finu' să nu cumva să crăcască ceva despre planul nostru de la noapte, luai pușca din mâna lui și intrai înăuntru. Intră și finu cam rebeșit de frig, se duse cu mâinile întinse la focul din mașina bucătăriei și se încălzi.

Când ieși mama, șoptii lui finu să vie seara în bucătărie cum venea adesea de stam cu el de vorbă și îmi spune povesti, și să plecăm la pândă noastră fără să știe nimeni.

Toată ziua m'am gândit numai la lupi. Mi-am făcut cartușe cu poștii, mi-am pus deoparte încă o pereche de ciorapi de lână, niște mănuși groase de lână, balințul și altă pușcă pentru finu. Seara, am stat la masă fără nici o vorbă de vânătoare sau de lupi.

Intră servitoarea și mi spuse că a venit finu Iancu.

Bucuria mea.

După masă trecui în bucătărie.

— Ești gata, mășicul?

— Stă! Gata... să se culce tata și mama.

Da servitoarea de colo:

— Da' unde vreți să vă duceți?

— Tac! din gură, să nu spui mamă: ne ducem la pândă de... epuri, că e lună.

— Ei, las' că nu-i spui. Măcar de-ai împușca vreunul...

Curând și se făcu liniște în casă. Se culcară toți. Servitoarea trecu la grajd la bărbat-său, noi rămăserăm singuri.

— Ia vezi fine, a ieșit luna.

— Gata! Haidem! Se vede luna cum mijeste departe. E senin tare și ger. Acu-i bine!

Intrai dinșor, îmi luai toate ce-mi trebuiau și ieșii cu el. Când ajunserăm sus la vie, luna era de o suliță pe cer. Mare, strălucitoare și limistă, ea lumina câmpia albă de zăpadă. Se vedea ca ziua albă peste tot.

O luarăm pe răzor, sărirăm părleazul și ne îndreptarăm spre ascunzătoarea noastră.

Ger mare. Scântăia zăpada înghețată. Liniște adâncă pe valea lui Stambuliu.

Principele Carol, după primirea jurământului depus de cohorta Teleorman, citește legea cercetășească.

Intrarăm înăuntru, ne așezarăm în dreptul pietrii, pregătirăm puștile și așteptam în tăcere.

Din când în când, finu Iancu se tot mișca. I-era frig. Eu îl țineam de rău cu un semn din mână. Incepuse să tremure. Noapte înaltă. Stelele, pe cari le zăream printre crăci, scilipeau prinse ca de ger. Luna se suiso sus, mai mică, dar mai vie, mai senină.

Incepusem să pierd răbdarea. Răceala puștii îmi pătrunsese prin mână de o simțeam în palmă. De la genuchi în jos eram ghiță. Nașul și obrazul abia le mai simțeam, parcă erau de oțel, înghețați. Ochii fucuseră să-mi lacrămeze.

— Ce-i de făcut? șoptii ușor lui finu!

— Acu' trebuie să vie! Să mai stăm nițel. Da' am înlemnit de ger.

Abia sfârși vorba lui misterioasă, că auzirăm în stânga noastră trosnind gardul de viță uscată al viei lui Stambuliu. Ne cuprinse un fior. Lupul!

Finu Iancu întinse mâna în direcția zgomotului ca să vadă eu bine. Mi-aruie ochii printre crăci și zărește în puterea nopții o mătăhală neagră, mare. Sărise părleazul și scobora valea spre izvor. Intind pușca, ochesc bine într-o mare încordare sufletească și trag: bang! Răsună pretung pe vale. De-odată incremenirăm când auzirăm un chelălăit de câine: chelălău, chelălău, chelălău...

— Na! zise finu! Ai împuscat câinele chelăru' lui Stambuliu.

— Să fugim. De-o eși chelaru' și o da peste noi, ne omoară. Ce am avut noi cu câinele lui acum iarna?

Cum am ieșit din ascunzătoare, nu știu. Și să te păzești. Eu năimie, finu Iancu după mine. Abia mai răsunam de frica chelăru' lui, când am sărit părleazul la noi în vie.

Rădeam că ne prăpădisem acum.

— O, făcurăm!

— Dracu' l'a scos înaintea mea, zic eu.

— Să nu mai spunem acasă că o să rădă de noi.

Așa a și fost că până târziu mai acum câțiva ani nimeni n'a știut că în loc e un hip am împuscat un biet câine nevinovat, într-o noapte geroasă de iarnă, pe când n'aveam decât paisprezece ani.

CANTEC DULCE

Aceleași femei

Un flutur alb aș vrea să fiu,
Iar tu să fi o floare;
Din aripe de argint viu
Să-ți fac învâltuire.

Să ascultăm îndrăgești
Cântarea dulce-a sării
Și să fim cei mai fericiți
Sub cerul primăverii.

Și'n zori sorbind corola ta
De picurii de rouă,
Să mi se'mbete inima
De o fertilitate nouă.

D. Iov

Convorbiri științifice

O poartă a tuberculozei

Știința medicală este formată în prezent din neenumerate fapte, unele bine precizate, altele acum cercetate și împotriva fiecărei boale, regimente întregi de cercetători luptă cu diferite mijloace. În contra tuberculozei se dă în prezent o luptă din cele mai inversunate și a fost o mare victorie aceea când s'a dovedit, că tuberculoza nu se moștenește cum se pretindea înainte, (teoria hipocratică, emisă sub forma aceasta de Hipocrat, părintele medicinei), ci, se datorează unui microb, care a fost descoperit în 1882 de marele Robert Koch.

În 1850 celebrul francez Davaine descoperise microbul antraxului (dalacului) și tot pe acea vreme lucrările ilustrului Pasteur îndreptase privirile tuturor cercetătorilor spre teoria microbiană. Astfel, se schimbă cu totul teoriile de până atunci asupra boalelor care au ca punct de plecare introducerea unui microb în organismul omenesc.

Se da acum însemnătate, nu atât terenului pe care se dezvoltă microbul, cât virulenței acestui organism microscopice.

În prezent s'a adoptat însă o teorie mijlocie, o teorie între cele două teorii cu totul opuse. Se admite și aceasta cu multă dreptate, că și terenul trebuie luat în seamă, adică rezistența mai mare,

sau mai mică a organismului, și influența microbului.

Astfel, o dată ce s'a stabilit aceasta, rămânea să se vadă ce anume predispoziții ușurează căpătarea tuberculozei de pildă, boală socială care face atâtea ravagii și în contra căreia se duce o campanie inversunată.

Ocupându-mă în special cu boalele de nas, gât și urechi, având deci posibilitatea să văd mii și mii de bolnavi din această categorie, era natural să fac o legătură între ele și mijlocul prin care se pot introduce microbii tuberculozei în organism.

E demonstrat până la evidență că majoritatea boalelor epidemice și contagioase se propagă prin aer. Influența, diphteria, pneumonia, variola etc., dar mai cu seamă tuberculoza, se propagă pe cale aeriană. Prin gură deci și prin nas se face contagiunea și era natural să mă interesez mai ales de ultimul organ, care uneori prezentând o anumită conformațiune, ar putea să ușureze intrarea microbilor în organism, Corpul omului e o cetate bine apărată, dar dacă unele conformațiuni sunt defectuoase?

Așa de pildă, imediat ce am făcut această apropiere, mi-a venit în minte, că o boală a nasului și anume aceea pe care noi o numim *catarul cronic atrofie* al nasului, ar putea să indice o predispoziție a individului pentru căpătarea tuberculozei.

Am făcut statistici personale și am în prezent dovada evidentă, că 80 la sută din cei atinși de această boală se tuberculizează, pe când cei care suferă catarul hipertrofic, adică cei cărora li se îngroașă mucoasa nazală cu formațiuni polipoase, se tuberculizează foarte rar.

Catarul cronic atrofie face ca apărarea naturală a nasului în contra intrării microbilor de tot felul să fie distrusă, el transformă cavitatea nazală într-o vastă văgăună, în care microbii și mai ales aceia ai tuberculozei să intre nesupărați.

În lupta ce se duce în contra tuberculozei simt o adevărată mândrie, că am reușit să fac această operațiune așa de interesantă, de oarece prevenirea la vreme, ar putea să scape de pericol pe mulți candidați la tuberculoză.

Am relevat această observațiune plină de consecințe, atât la congresul de medicină și chirurgie, ce s'a ținut anul trecut în Bucu-

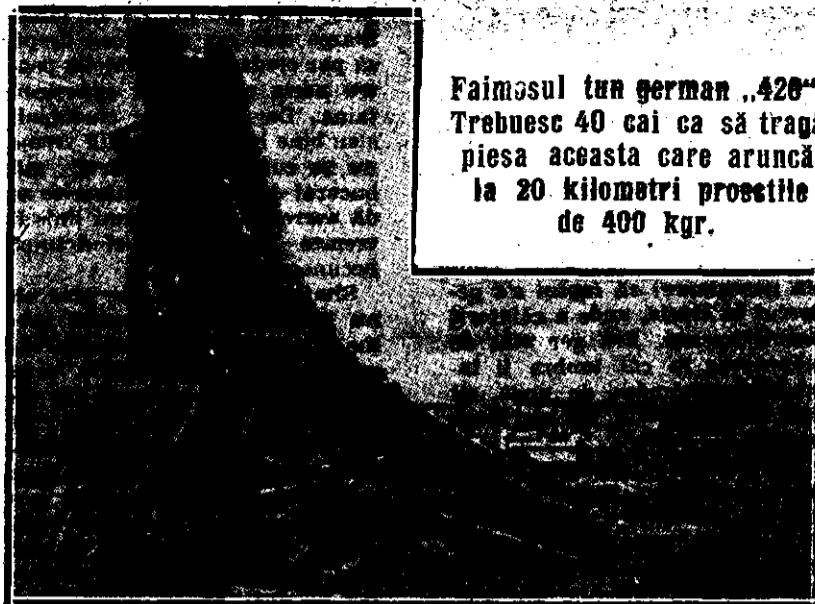
Cu chipul acesta s'ar desvolta. cred, — și mai mult gustul estetic al publicului nostru, ceea ce e, desigur, și rostul adevărat al unui *Salon Literar*.

La Ateneu s'a deschis, de câteva zile, expoziția pictorilor Florian și D. Cantini, cari se prezintă cu admirabile peisagii și marine.

Un numerus public de iubitori ai artei a cercetat această expoziție care va rămâne deschisă încă câteva timp.

Teatrul „*Dalme*” al d-lui Alexis Macedovski, o inițiativă care părea serioasă, ar fi putut avea succesul și dacă împrejurări neprevăzute nu s'ar fi pus de-a curmezișul înfăptuirii acestei idei.

„*De dragul dorului*” este titlul unei romane care va apărea în curând. Muzica este de distinsă pianistă d-na Maria Chefaliade, profesoară de pian, iar versurile de colaboratorul nostru d. Leontin Iliescu.

Faimosul tun german „420”.
Trebuesc 40 cai ca să tragă
piesa aceasta care aruncă
la 20 kilometri proiectile
de 400 kgr.

O nouă tendință în filosofie

Spunem adinea, că singura zestre pe care o are omul este inteligența, judecata lui, care îl ajută să-și dea socoteală de natura înconjurătoare, singurul scop serios al vieții.

Era o vreme când aplicările științei în viața practică, în special deslănțurarea un mare entuziasm și năfii erau de părere, că știința va putea dintr-o dată să rezolve nenumărate probleme sociale și filosofice, pe care omenirea și le pune de veacuri. Dar știința, deși e singura care evoluează, evoluează cu o încetinire, pe care cei nerăbdători o găsesse disperantă. Incețelul cu înecet, entuziasmul multora s'a răcit și de unde veacul în care trăim, judecând după ultima jumătate a veacului trecut, trebuia să fie un veac pur științific, întemeiat numai pe puterea de cercetare a inteligenței, ne-am trezit cu o întărire a unui curent curios, demn de studiat, un curent de revoltă în contra inteligenței, un curent anti-intelectual în filosofie.

Credeam că față de marile progrese ale științei, poamele filosofice își vor fi trăit traiul și că una din ultimele încercări strălucite, aceea a lui Nietzsche, va fi cea din urmă. Dar nu, la începutul acestui veac e la modă tocmai o filosofie anti-intelectuală, aceea a lui Bergson. Omi dintr-o filosofie fubitor de metafizică, artiști în majoritate — vorbesc de cei luminați — sunt marii admiratori ai filosofiei lui Bergson. Ca în orice sistem de filosofie modern, personalitatea înțeleptului joacă un rol principal. Bergson e un artist desu-vârșit, cunosător și mănător al unei proze ce poate să rivalizeze cu aceea pe care o scrie un literat celebru, un om cu o cultură generală de seamă și care a studiat multe științe în parte, numai pentru că mai târziu să poată să arate părțile slabe ale fiecărei ramuri științifice.

Sentimentalii, visătorii, toți cei care se revoltă în contra dominării absolute a inteligenței, toți cei care se ghemuiesc în fundul sentimentelor lor, trăind o puternică viață interioră, sunt pentru filosofia lui Bergson, care s'a impus atenției tuturor. Era natural ca această filosofie, care glorifică instinctul, care reduce inteligența la o calitate sufletească de ordin secundar, să găsească destul po-trivnici. A polemiza cu Bergson nu e tocmai ușor de oarece mobilitatea și agerimea sufletească a acestui filosof e demnă de admirat. Discipolii lui sunt nenumărați, îi găsești în toate țările, revistele serioase sunt pline de polemice pe care ei le duc în numele maestrului. Atâta numai, că

discipolii în exagerarea doctrinei maestrului fac să se descopere mai bine slăbiciunile sistemului bergsonian.

Dacă Bergson are în prezent o mare popularitate, expicarea residă în faptul că filosofia lui, surda revoltă în contra intelectualismului, era în su-fletele multora, a tuturor celor nerăbdători, a tuturor celor pentru care viața se oprește la senzații, imagini și la opera creatoare a instinctului, adică tocmai domeniul artiștilor din toate vremile.

Poate să vorbim odată despre filosofia lui Bergson, popularizând-o așa ca să o înțeleagă oricine, lucru ce n.ue atât de greu, dar gândurile acestea mi-au venit în minte, când mai zilele trecute, am citit un volum de vre-o 300 pagini, intitulat *Evanghelia naturii* (vol. I) de d. St. M. Zeletin.

Trebuie să spun mai dinainte că afară de unele cuvinte ciudat ortografiate, autorul știe să scrie frumos, e mai înainte de orice un artist. Al doilea, se vede bine că e sincer. A suferit fără îndoială o criză mare, a trecut printr-o tragedie sufletească, așa cum se întâmplă tuturor celor ce cred, că sistemele filosofice pot să dea o explicare a rostului lumii și al vieții. Pentru asemenea suflete există o singură cale deschisă, aceea a cercetărilor pozitive, drumul științei. Dacă însă cercetătorul are un suflet de artist, dacă sentimentul birnește, va face o ultimă încercare, acela de a găsi un sistem filosofic propriu, cazul Nietzsche. D. Zeletin a făcut același lucru și nu cunoșc nimic mai interesant de cât prefata sa, în care spune de la început, că gândul d-sale era să „schitzeze o vedere a lumii într-o formă literară”. După cum pe Bergson nu-l preocupă în special de cât problemele vieții, pentru care crede că instinctul e o unealtă superioară cercetărilor pur științifice, tot așa și pe d. Zeletin nu-l preocupă decât tot fenomenul vieții.

Filosofia nu se naște din cercetare pozitivă, ci are o obârșie superioară: inspirația. Iată o mărturisire prețioasă, pe care nu toți filosofii o fac. V'am spus că d. Zeletin e sincer.

„Evanghelia naturii face încercarea de a da o vedere a lumii fără a eși din cuprinsul spiritului”.

Filosofia pe care o clădește apoi d-sa e cea întemeiată pe „demnitatea și valoarea omului”. Bine înțeles, că nu mai poate să aibă de cât dispreț pentru știință, noul Dumnezeu al omenirii, care e tot așa de „cruț” ca și cel vechiu.

În urmă ce vei face, de cât să a-lergi tot la vechile poeme filosofice, să umbli tot pe drumurile bătătorite ale cuvintelor goale și d. Zeletin are ca singură preocupare de a împăca, a coordona, a contopi două sisteme filosofice, acela al marelui sentimentat Rousseau și acela al lui Hegel.

Disprețul pentru știință și încrede-

rea carbă în inspirație, te va face să cauți inspirațiunile în preoții inspirațiunilor: poeții, Byron, Goethe, Heine, etc., sunt deci puși la contribuție. Un asemenea sistem însă nu poate fi viabil. De miș de ani de zile, știința se luptă să „pună la punct”, să facă „la mise au point”, cum spune francezul, a locului pe care îl ocupă omul în univers. Putem să ne indignăm cât vrem, putem să ne strigăm revolta pe toate tonurile, dar creațiunea omului nu a fost decât un accident pe această planetă. Știința a distrus pe vecie iluzia antropocentriștilor și a antropomorfitilor — iertați-mi aceste cuvinte barbare. Nu puteam să judecăm nici natura, nici pe noi înșine, atâta timp cât ne luăm pe noi drept centru al universului, drept ultima și cea mai perfecționată creațiune a naturii. Nu șantem singuri în univers, există nenumărate alte planete, nenumărate alte omeniri și singura noastră datorie e să ne dăm socoteală de adevăr, de ceea ce ne înconjoară. Instinctul și senzațiile le împărtășim cu animalele. Inteligența e singurul instrument pe care-l putem întrebuința pentru cercetarea adevărului. Inconștientul, acolo unde zace instinctul, e un domeniu încă nebuloș, o aureolă a instinctului, care se concentrează din ce în ce mai mult în soarele strălucitor al inteligenței. Există operațiuni ce scapă de sub puterea inteligenței; în stare de veghie inconștientul lucrează, dar nu lucrează de cât tot de pe urma activității inteligenței și așa se explică, pentru ce Pomcaré, după ce mușcise zile întregi la deslegarea unor grele probleme de matematică, le-a deslegat în stare de veghie. Nu ar fi ajuns însă starea de veghie, dacă inteligența nu ar fi fost pusă la muncă ore și zile întregi.

Ceia ce este mai frumos, e că toți cei care clădesc frumoase poeme filosofice întrebuințează tot inteligența lor, pe care în urmă o decriază.

Dar sistemele filosofice sunt ultimele svârcoliri ale neputinței omeniei, ele vor pieri cum au pierit atâtea, vor forma un domeșiu literar aparte și atâta tot.

Victor Anestiu

A apărut IERUSALIM DE V. MESTUGEAN

Descrierea completă a orașului
s'ant și împrejurimilor, cu nume-
roase ilustrații, pe hârtie velină.

Prețul 1.50

La librării, depozite principale
de ziare și la Administrația ziaru-
lui „Universul”.

Sacul cu glume

Profesorul, în conversațiune cu tatăl unui din elevii săi, se plânge că corpul didactic e prea puțin plătit.

— Adevărul e — răspunde acesta aprobător, că, dacă ar fi mai mult plătiți, am putea să avem profesori mai buni.

Fata vrea să intre în conservator ca să înfrățeze cariera de acrită.

Tatăl, om foarte sever și bătrân respectabil, aflându-i dorința, o înfruntă astfel:

— Nenorocito, vrei să-mi țărăști numele onorat prin norolul acelor care trăesc în intrigi, desfrâși și scandalului!

— Tată, îi răspunde fata stărui-toare, imi voi face studiile și imi voi urma cariera sub un pseudonim.

— Și mai rău, tună tatăl, s'ică nedreaptă și ingrătă! Așa că, dacă vei deveni o celebritate, nimeni să nu poată ști că eu sunt tatăl tău!..

La gara de nord sosește trenul din Moldova. O damă, arătându-se la fereastră, gesticulează și strigă enervată:

— Hamal, hamal, hamal!

— Iată-mă, răspunde unul inaintând liniștit și uitându-se curios la cucoana fără răbdare.

— Mai iute, răspunde istericoasă, că de un ceas de când te chem într'una!

Hamalul, luând giamantanul, răspunde:

— Dacă mă chemi de un ceas, cuconiță, apoi ai început să strigi dela Plocești și noi hamalii n'avem auzul așa de pătrunzător.

— Eri ai lipsit dola școală, observă profesorul unui elev. Să faci bine, conform regulamentului, să-mi aduci un bilet de justificare subsemnat de capul familiei.

Copilul, contrariat, după o clipă de gândire îi răspunde:

— Apoi, cum să vă aduc acel bilet, căci mama e dusă la moșie! Dar, dacă vrei d-le profesor, o să pui pe tata să iscălească.

Un doritor să bea un pahar de vin bun, la cărciumile în rând și se oprește la una, în pragul căreia vede un cărciumar gras, roșu și c'un nas mare, colorat cu toate gradațiunile roșului și ale violetului.

Zâmbește și intră în prăvălie, sigur fiind că a găsit locul cu vinul dorit.

— O jumate din vinul cel mai bun pe care-l aveți cere amatorul. I se aduce un vin foarte prost, pe care nu-l poate bea.

Supărat, chiamă pe cărciumar și-i zice:

— Domnule, una din două: ori d-ta ai un vin mai bun din care nu vrei să-mi dai, ori nasul d-tale e colorat artificial!

Kogălniceanu, strălucitul Kogălniceanu, era un foarte rău calligraf.

Într-o zi îi trimete o scrisoare lui V. A. Urechia, pe care n'o poate descurca. Recunoscând însă iscălitura, se duce îndată la marile om de stat.

— A, bravo, ai primit scrisoarea mea! îi zice acesta cum îl vede.

— Da, am primit-o cucoane Mihalache. îi răspunde Urechia, și am venit să te rog un lucru.

— Ce?

— Să bine vovești să mi-o citești.

— Bine, Ad'o'ncua să mă'nere.

Nu se știe însă dacă, cu toată sili-nța ce și-a dat, a isbutit Kogălniceanu să-și citească scrisoarea.

ADALBERT DE CHAMISSO

Pătanile lui Peter Schlemihl

Roman tradus de B. MARIAN

— URMARE —

— Cum era omul acela? exclamă Bendl cuprins de îngrijorare. Dar Bendl mi descrie pe omul cu haina cenușie, trăsătură cu trăsătură, tot așa de altfel precum îl arătase în povestirea lui și-l descriesese aceluia pe cari-l întrebasese despre dânsul.

— Nenorocitul! strigai frângându-mi mâinile, apoi asta era! Parcă-i căzuse o perdea de pe ochi.

— Da, era chiar el! exclamă Bendl îngrozit, iar eu, orbul, idiotul, nu l'am recunoscut, nu l'am recunoscut și mi-am trădat stăpânul!

L' podidira și roae de lacrimi și începui să ofteze făcându-și aspre imputări. Desnădejdea sa mi stârni compătimirea. Mă străduii să-l mângâi, l' incredințai de câteva ori că nu mă îndoiam de loc de credința lui. L' trimisei apoi fără întârziere în port ca să dea acolo — dacă l-o fi eu puțință — de urmele omului ciudat. Din nefericire, în dimineața aceea plecase, în diferite părți, atâtea corăbii — se până atunci așteptasem în port vânturi prielnice — încât nimănui nu văzuse pe omul cenușiu, care plărise ca o umbră.

III

La ce i-ar folosi arde pînău lui încătușat? La nimic altceva decât a-l spori desnădejdea. Asta era viața mea. Lipsisese orice mângâiere omenească, singurătatea mijlocul avuțiilor mele. Je blestemam, simțind-mă cel mai nefericit dintre oameni de cari trebuia să fug din pricina aurului meu. Păstrând pentru mine groaznică mea taină, mă temeam de cel din urmă din servitorii mei, pe care trebuia să-l pizmuesc toată viața; căci el a-vea o umbră, și putea umbra în vre pe soare. Eu nu mai ieșiam din odăile mele, unde steteam ziua și noaptea, iar mânia mea mă mistuia.

Mă era cineva care se mistuia de durere sub ochii mei; credințiosul meu Bendl nu mai făcea de a-și face imputări, învinsându-se că a înșelat pe bunul său stăpân și că n'a recunoscut pe acela pe care l' însărcinase să-l regăsească și de care, credea el însuși, era legată nefericita-mi soartă. Că, despre mine, nu-l puteam învinui, simțeam în ce se petrecuse tainica înfrăurire a necunoscutului.

Hotărât să încerc totul spre a-mi recăpăta umbra, trimisei într-o zi pe Bendl la pictorul cel mai vestit din oraș cu un preț frumos înel împodobit cu diamante, rugându-l să mă cerceteze. El veni. Îndepărtai pe servitorii, închisei cu grijă ușa, poștii pe artist să șadă și m'așezai lângă dânsul.

După ce-i lăudai arta, deschisei foarte mișcat vorba despre ce-mi chinuia sufletul, punându-l însă înainte să-mi făgăduiască secretul cel mai desăvârșit.

— Scumpe maestre, îi zisei, ai putea să pictezi o umbră falsă unui om care și-a pierdut-o pe a sa în chipul cel mai nefericit de pe lume?

— Vorbești de o umbră purtată?

— Da, da.

— Inșă, urmă el, prin ce fel de stângăcie, prin ce neputință

și-a pierdut omul acela umbra?

— N'are aceasta a face cum s'a întâmplat, răspunsei; dar voi adăoga (și începui să mint eu nerușinare) că faptul s'a petrecut în Rusia, unde a călătorit larna trecută. Era ger atât de năpraznic în cât umbra îi înghețată pe pământ de unde, cu toate silințele sale, n'o mai putu smulge.

— Umbra falsă pe care i-aș putea-o picta, răspunse artistul, ar fi de așa fel în cât s'ar pierde la cea mai mică mișcare, n'ar trece multă vreme și ar pierde-o iar, mai ales că, chiar din spusele d-tale, omul acela nu prea pare să fi ținut la adevărata lui umbră. Cine n'ae umbră, nu umblă pe soare; asta e lucrul cel mai cuminte și mai sigur.

El se sculă și plecă aruncând asupra mea o privire pătrunzătoare, pe care n'o putui răbda. Căzui în jiltul meu, acoperindu-mi fața cu mâinile.

Așa mă găsi Bendl când se întoarse. El văzu mânia mea și voi să iasă respectuos. Mi ridicai ochii, nu-mi mai puteam îndura singur durerea, trebuia să-i arăt taina mea.

— Bendl, exclamai, Bendl tu singurul care mi vei ști respectul chinul, fără să te poți descoperi pricinile lui, care pot dimpotrivă a-l împărtăși în taină. Bendl, hai lângă mine și fi confidentul meu. Nu ti-am ascuns bogăția mea, nu vreau să-ți ascund nici cât de mare mi-e durerea. Bendl, nu mă părăsi. Mă vezi bogat, mării-moa, bun: Ti zici că lumea ar trebui să mă respecte, vezi din potrivă că fug de mine și că eu mă zăvorăsc ca s'nu dau cu ochii de nimeni. Bendl, lumea m'a osândit, m'a alungat, și poate că și tu mă vei părăsi când vei afla îngrozitoarea mea taină. Bendl, sunt bogat, dar nic, bun, însă — Dumnezeuule mare! — n'am umbră!

— N'ai umbră? exclamă bietul băiat speriat și-l podidi plânsul. Vai de mine, că sunt sortit să alujesc pe un stăpân fără umbră!

El tăcu, iar eu mi pusei capul în mâni.

— Bendl, reluai tremurând, după o clipă de tăcere, Bendl, acum îmi știi taina; poți să mă dai de gol; acum du-te de mă părăste.

Părea că duce luptă grea cu el însuși; în cel din urmă se aruncă la picioarele mele și apucându-mi mâinile, le udă de lacrimi.

— Nu, spuse el, zică lumea ce-o vrea, de dragul acelei umbre pe care a pierdut-o, nu pot nici nu vreau să părăsesc pe bunul meu stăpân. Voi lucra drept, iar nu înțelepțeste, și voi rămânea la d-ta, îți voi împrumuta umbra mea, te voi ajuta unde voi putea, iar unde nu oi putea voi plânge împreună cu d-ta.

Mă arunca de gâtul lui mirat de astfel de simțimant neobișnuit, căci eram bine îndreptat că n'o făcea pentru bani.

De atunci mi se schimbă puțin viața. N'as putea descrie toate îngrijirile lui Bendl spre a-mi ascunde eșurul. El se afla pretutindeni, prevedea totul, luând măsuri, și unde m'amenința o primejdie neașteptată, mă avertiza tute cu umbra lui.

căci era mai înalt și mai voinic decât mine. Astfel mă încumetai să m'arăt iar printre oameni și începui să joc un rol în lume. Starea mea mă ușia, ce-i drept, să par ciudat și de neînțeles pentru aceia cari nu-mi cunoșteau taina. Dar astfel de ciudățenii stau bine bogăților și câtă vreme nu se cunoșteau adevărul, mă bucurai de cinstea și stima ce se da averei. Așteptam mai liniștit vremea întoarcerii ciudatului necunoscut.

Simțiam totuși foarte bine că nu puteam rămânea multă vreme într'un loc unde fusesem văzut fără umbră și unde, prin urmare, puteam fi ușor dat de gol; poate că-mi aminteam și chipul umilit în care mă înfățișasem d-lui John și amintirea aceasta îmi era nespuse de neplăcută. Aici nu dormiam deci de cât să fac o repetiție a rolului meu ca să mă pot înfățișa din nou cu mai multă înlesnire și încredere; dar un fapt puse o mică stavilă desertațiunei mele, căci simțimantul se înrădăcinează mai adânc decât orice în inima omului.

Fanny cea frumoasă, pe care o întâlnii într-o zi, fără să-și aducă aminte de mine, mă luă puțin în seamă; acum păream lumii destept și plin de știință. Eram ascultat cum deschisese gura și nu stăru nici cu cum izbucisem în vreme atât de scurtă să mănuesc cuvântul cu atâtea ușurință și să fac o convorbire cu atâtea măiestrie. Întipărirea că crezui că o făcusem asupra acestei frumoase, avu asupra mea urmasul pe care o așteptam. O îndrăgii în nebunie. O amasam pretutindeni, cu mare trudență, la umbră și amurg, unde puteam purta. Căutam din răpători să se facă să se dăruie, mândru că mă ține în companie; dar era în zadar, căci inima mea nu izbucia să se intereseze de această nebunie.

Dar la ce bun să-ți povestesc amănunțit, scumpe prietene, această înfăptuire atât de obișnuită? Tu mi-ai povestit atât de des altele ai căror eroi au fost atâtea oameni cum se cade!

Această comedie răsufală, în care jucam un rol banal, avu totuși un desnoământ original la care nu mă gândisem nici eu, nici dânsa, nici nimeni altul.

Într-o seară când adunasem, după obiceiul meu, într-o grădină mare luminată, mosafiri numeroși și aleși, mă plimbam la oarecare depărtare de invitați cu frumoasa Fanny la braț. Ea se uita smerită în jos și răspundea blând la apăsarea mâinii mele când luna leși deodată din nou ce o ascundeau ochilor noștri. Lumina ei răsfrașe o singură umbră, acela a Fanny. Ea tresări fără voce, ridică ochii asupra mea și-i lăși iar în jos, căutându-mi umbra; ce se petrecea într'înșă se întipărea într'un chip atât de ciudat pe fața ei în cât aș fi putut să pufnesc de răs, dacă nu m'ar fi cuprins groaza în acelaș clipă.

Îi lăsa brațul și ea leșină; fugii, strecurându-mă ca o săgeată printre mosafirii încremeniți, trecui pragul casei, sării în întâia birjă goală și mă dusei în goana mare spre oraș, unde, spre nenorocirea mea, lăsasem pe prevăzătorul Bendl. El se speria văzând că mă întorc atât de tute; un cuvânt îi destăinuia totul. Se porunciră îndată cai de poștă. Nu luai cu mine decât pe unul din servitorii mei, anume Rascal, un ceapcan și jumătate, de care aveam mare nevoie pentru desertațiunea și dibăcia lui; de altfel, el nu putuse afla întâmplarea din seara aceea.

În acea noapte am făcut peste 30 mile. Pe Bendl l'am lăsat să dea drumul servitorilor mei, să împrăstie aurul și să-mi aducă tot ce trebuie în călătorie. Când îl revăzui a doua zi, m'arunca în brațele sale și-i jurai, dacă nu de a nu mai face nebunii, cel puțin de a fi mai prevăzător d'acum încolo.

Urmaram a ne îndepărta; trecurăm granița și muntii; apoi consimții să mă opresc și să aleg niște băi nu tocmai cercetate spre a mă mai întrema puțin.

Sunt silit să trec iute peste o parte a povestirii mele, la care m'as opri cu nespuse plăcere dacă biata mea minte ar fi d'ajuns să schițeze ce făcea farmecul aceluia timp.

Dar coloarea ce-l însușea și a pers, izvorul i-a sleit; ele n'ar mai putea retrăi în povestirea mea. În zadar, aș căuta în sufletul meu acea turburare în acelaș timp crudă și nespuse de plăcută care făcea să-mi bată inima mai tare. În zadar, aș căuta acele senzații nespuse, acea fericire!... În zadar aș levi stânca, apă nu mai poate ține din ea, minunea nu se va mai întâmpla! Ce schimbată mă privește acum acea vreme trecută!

Mă statornicisem la acele băi spre a juca o scenă de tragedie. Dar iată că începător într-un rol prost studiat, m'am turburat și am îndrăgii doi ochi albaştri. Părinții, amăgii de auzențe, se grăbesc să facă cât mai tute căsătoria, apoi totuși se sfârșeste printr'o bătaie de joc. Și asta e tot!

Azi! mi se pare mare neghiebie ceace a'tunci făcea să-mi tresalte inima.

Mina, precăt am plâns odinioară când te-am pierdut, tot atâtea plâng azi că nu mai regăsesc în mine simțimintele ce mă însușeau în privința ta. Să fi îmbătrânit oare atât de mult? O, crudă părere! Aș vrea numai încă o bătaie de inimă, o elipă a acelei amăgiri! Dar nu! trebuie să plutesc singur pe marea pustie de amărăciune care e viața, iar cupa fermecată e golită!

(Va urma.)

LAPTE DE CRIN
FLORA
SAPUN de
LAPTE DE CRIN